

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

***ДАНЬКО Ю.І., Д.Е.Н., ПРОФЕСОР,
ПРОРЕКТОР З НАУКОВОЇ РОБОТИ,
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ***

Відмінність аграрного сектора економіки, зокрема процесу виробництва, полягає у значній залежності від погодних умов, природних ресурсів, тривалості циклу виробництва та інших характеристик. Відповідно, конкурентоспроможність аграрних підприємств має характерні відмінності, які визначаються, специфікою агропромислового сектора як галузі, суттєвим рівнем конкуренції на ринках агропродовольчої продукції, значною диференціацією суб'єктів ринкової діяльності.

Доведено, що аналіз впливу чинників зовнішнього середовища на системи забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств доцільно розглядати як «п'ятикутник NPEST», що ґрунтується на використанні традиційної матриці PEST-аналізу, що визначається чотирма групами чинників, за якими здійснюється оцінка (політико-правове, економічне, соціально-демографічне або суспільне та технологічне середовище). Проте, використання традиційного підходу не може вважатися об'єктивним без врахування галузевої специфіки господарювання в агропромисловому комплексі. Група агрокліматичних чинників в аграрному секторі за вагою свого змісту має суттєвий вплив на розвиток господарювання і формує ряд конкурентних переваг. Розглядаючи, зокрема, галузь рослинництва слід відмітити, що об'єктивною є потреба сільськогосподарських рослин у конкретних агрокліматичних умовах.

Сутність аналізу полягає у використанні експертного методу з метою визначення та виявлення рівня впливу чинників зовнішнього середовища на функціонування підприємства. Нами запропоновано перелік індикаторів для кожного чинника, які характеризуються репрезентативністю, точністю, релевантністю, відносною простотою розрахунку та доступністю. До цієї системи індикаторів необхідно залучати як чинники, що вказуватимуть на коливання у середовищі господарювання, так і ті, що дають можливість зробити висновки про силу та напрям впливу зовнішнього середовища на діяльність аграрного підприємства. Дія чинників зовнішнього середовища

призводить до реакції відповідних систем забезпечення конкурентоспроможності, як виклик на агресію зовнішнього середовища. В більшості випадків відбувається комбінована дія різних систем, що дає можливість отримати додатковий синергетичний ефект та мобільно відреагувати на дію чинника, або навіть не допустити його впливу. Так, дотримання технологічних вимог до посівів та обробітку (інноваційно-технологічна система) дає можливість запобігти недоотриманню врожаю через низьку родючість ґрунтів, чи інші чинники. Паралельно, страхування врожаю (антикризова система) компенсує втрати, у разі, якщо попередня система не спрацює.

Алгоритм моделювання рівня конкурентоспроможності аграрного підприємства з врахуванням специфіки агропромислового комплексу має відбуватися покроковим способом і включати в себе три послідовні етапи. На першому відбувається збір необхідної інформації та побудова інформаційної бази в розрізі кожної системи забезпечення конкурентоспроможності аграрного підприємства. Наступним кроком є попереднє опрацювання вихідних даних, які трансформуються в складові моделі. Необхідно провести попередню оцінку змінних моделі, визначити рівень взаємозв'язків між ними, виокремити ті, що максимально забезпечують формування конкурентоспроможності аграрного підприємства. Заключним етапом є побудова багатofакторної економіко-математичної регресійної моделі забезпечення конкурентоспроможності аграрного підприємства за попередньо виокремленими змінними. Для того, щоб прийняти остаточне рішення відносно моделі та внести до неї додаткові змінні, необхідно провести статистичну перевірку отриманих результатів з використанням спеціальних тестів. Оцінка проводиться за рівнем значущості рівнянь регресії та адекватністю отриманих коефіцієнтів.

Виявлено, що за критерієм масштабності конкуренції суб'єктів доцільним є виділення двох граничних ситуацій, в першій з яких в конкурентні відносини вступають подібні за масштабами, розмірами, концентрацією капіталу суб'єкти сфери виробництва, а друга характеризується економічним суперництвом діаметрально різних суб'єктів. Безумовно, рівень конкуренції в першому випадку є набагато вищим, проте другою ситуацією також повністю нехтувати не можна. На нашу думку доцільним є розгляд вказаних специфічних відносин через призму конкурентної структури конкретних об'єктних ринків, зважаючи на будову їх маркетингової інфраструктури, адже позиції, які займають виробники, що практично відрізняються за масштабами в

системі товарообігу є різними, а конкурентна побудова різних рівнів маркетингової інфраструктури ринків агропродовольчої продукції суттєво відрізняється. При цьому, під групами суб'єктів, що суттєво відрізняються, ми розуміємо фермерські господарства та приватні підприємства, традиційні сільськогосподарські підприємства (підприємства з землекористуванням до 4 тис. га сільськогосподарських угідь), великі вертикально та горизонтально інтегровані структури.

АГРАРНІ РОЗПИСКИ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНИЙ СПОСІБ КРЕДИТУВАННЯ ФЕРМЕРІВ УКРАЇНИ

***МАРЕНИЧ Т.Г., Д.Е.Н., ПРОФЕСОР,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

В Україні поступово набирає обертів впровадження аграрних розписок, які відкривають вітчизняним сільськогосподарським товаровиробникам нові можливості для залучення додаткових ресурсів. Якщо вартість кредитів становить 25-30 % річних, то аграрні розписки коштують майже вдвічі дешевше, що особливо актуально для дрібних і середніх фермерів. В умовах непростой економічної ситуації, відсутності дешевих кредитних коштів у банківському секторі, непристосованості банківських послуг до специфіки малого агробізнесу аграрні розписки дозволяють, як свідчить практика, спростити доступ сільськогосподарських товаровиробників до фінансових і матеріально – технічних ресурсів.

Україна скористалася досвідом Бразилії щодо такого інструменту кредитування. У цій державі аграрні розписки функціонують вже багато років і приблизно на 30 % забезпечують фінансування посівних робіт. У Бразилії аграрні розписки згенерували за два десятиліття понад 30 млрд. дол. оборотного капіталу для малих і середніх фермерів. На сьогодні подібні інструменти одержали широкий розвиток у країнах Африки, Азії, а в Європі – хіба що в Сербії [1].

Проект «Аграрні розписки в Україні» впроваджується Міжнародною фінансовою корпорацією, членами Групи Світового банку, в партнерстві із Швейцарською Конфедерацією в Україні.